

АЙЗЪК АЗИМОВ

Мухи

– Мухи! – уморено рече Кендъл Кейси и замахна.

Мухата направи кръг и след което се върна при него и се настани удобно на яката на ризата му.

Отнякъде се разнесе бръмченето на втора муха.

– Не очаквах да те видя, Кейси – доктор Джон Полън прикри леко-то потреперване на брадичката си, като приближи бързо цигарата към устните си. – Нито пък теб, Уинтъръп. Или би трябвало да те наричам Преподобни Уиптъръп?

– Трябва ли аз да те наричам професор Полъп? – върна му го Уинтъръп, докосвайки болезнена струна от богатото на чувства приятелство.

След двайсет години всеки един от тримата се опитваше да се домогне отново до лодката на отдавна отплувалото им приятелство. Правеха го с доста увъртания и натяквания, почти без успех.

„По дяволите – помисли си раздразнен Полън, – защо им е на хората да ходят по такива юбилейни срещи?“

Яркосините очи на Кейси бяха все така препълнени с неадресирания гняв на студент-второкурсник, който проявява едновременно и умствени способности, и разочарование и наченки на цинична философия.

Кейси! Страшилището на колежа!

Той така и не бе успял да надрасне този свой образ. Двайсет години по-късно Кейси си бе Кейси – страшилището на колежа. Полън долавяше това от начина, по който той безцелно свиваше пръсти, от стойката на запазеното му тяло.

А Уинтъръп? Той бе с двайсет години по-стар, по-отпуснат, по-закръглен. Кожата му бе станала по-ярко розова, а очите бяха добили по-мек израз. Но все пак така и не се бе доближил до спокойната увереност, която никога нямаше да достигне. Личеше си по бързата му, бегла усмивка, която никога не изчезваше напълно от устните му, сякаш той се страхуваше, че няма да има с какво да я замени, че нейната липса ще превърне лицето му в меко, безформено желе.

Полън се умори да разчита безцелните трептения на мускулите им, дотегна му да ги гледа – узурпирани мястото на неговите машини, омръзнаха му прекалено многословните им тиради.

Дали те съумяваха да го проумеят, както той проумяваше тях? Дали и най-малкото нетърпение в очите му издаваше факта, че го гнетеше възмущение, което бе плъзнало из душата му като плесен?

„Дяволите го взели – помисли си Полън, – защо не си стоях настрана?“

Тримата седяха и чакаха някой от тях да каже нещо, да измъкне

това „нещо“ от онази двайсетгодишна празнота и да го пренесе разтреперан в настоящето.

Полън това и направи:

– Все още ли се занимаваш с химия, Кейси?

– Да, по начина, по който на мене ми допада – отговори той рязко. – Аз не съм учен като тебе. Изследвам насекоми за Е. Дж. Линк в Чатъм.

– Наистина ли? – удиви се Уинтърп. – Ти така и беше казал, че ще се заемеш с изследователска работа върху насекоми. Спомняш ли си, Полън? И при все това мухите се осмеляват да те преследват, Кейси?

– Не мога да се отърва от тях – отговори Кейси. – Аз съм най-доброто опитно поле за тях в лабораториите. Нито едно съединение, което приготвяме, не ги отпъжда, щом аз съм наблизо. Някой веднъж каза, че причината е в миризмата ми. Привличам ги.

Полън си спомни кой го бе казал.

– Иначе казано... – поде Уинтърп.

Полън усети, че се започва и изтръпна.

– Иначе казано – продължи Уинтърп, – това е проклятието, както ви е известно – устните му този път се разтегнаха малко повече, за да стане ясно, че той се шегува, че не държи сметка за миналото.

„Отвратително! – помисли си Полън. – Те дори говорят със същите изрази отпреди двайсет години.“

Така миналото се завърна.

– Напаст от мухи – замахна Кейси. – Да сте виждали някога подобно нещо? Защо не летят към вас двамата?

– Има нещо в миризмата на тялото ти, Кейси – Джони Полън се изсмя гръмогласно. По-късно още много пъти се смя. – Ти си просто дар божи за науката. Открий химическата субстанция на мириса, синтезирай я, смеси я с ДДТ и ще имаш най-добрата отрова за мухи в света.

– Хубава работа. И на какво толкова мириша? Да не би на разтопена женска муха? Жалко, че си хаят силите да оплюват мен, когато целият свят е заприличал на огромна купчина изпражнения.

Уинтърп смръщи лице и почти изрецитира:

– Красотата не е единствената притегателна сила за съзрателя, Кейси.

Но той не го удостои с директен отговор. Вместо към него, се обърна към Полън:

– Знаеш ли какво ми каза вчера Уинтърп? Каза, че тези отвратителни мухи са проклятието на Билзебаб.

– Пошегувах се – обади се веднага Уинтърп.

– Какъв е тоя Билзебаб? – запита Полън.

– Тук има каламбур, игра на думи – поясни Уинтърп. – Древните евреи са използвали този израз, а той е един от многото, за да осмиват чуждите богове. Думата идва от Ба'ал, което значи господ и от зевав, което значи муха. Бог на мухите.

– Е, хайде сега, Уинтърп, не ми казвай, че не вярваш в Билзебаб.

– Аз вярвам в съществуването на злото – настоя на своето Уинтърп.

– Ама аз ти говоря за Билзебаб. За живия Билзебаб – с рога и с копита. Едно страховито божество.

– В никакъв случай – Уинтърп се наежи още повече. – Злото е нещо краткотрайно. В края на краищата то трябва да загуби...

Полън се подразни и побърза да смени темата:

– Между другото, предстои ми следдипломна квалификация при Винер. Говорих с него онзи ден. Ще ме вземе.

Уинтърп изведнъж засия и веднага поде новата тема:

– Не думай! Просто чудесно – пресегна се той и стисна ръката на Полън: винаги искрено се радваше на успехите на останалите. Кейси често отбелязват това негово качество.

– Кибернетика Винер ли? – обади се веднага той. – Ами щом можеш да го изтраеш, предполагам, че и той ще те понесе.

– Какво мисли той за твоята идея? – продължи Уинтърп. – Каза ли му за нея?

– Каква идея? – настоя да разбере Кейси. До този момент Полън се пазеше да не спомене нещо за темата си пред него. Но Винер вече я бе приел, одобрил я бе със своето обичайно, равнодушно „интересна работа“. Да видим сега ще може ли Кейси да я охули с ироничния си смях?!

– Не е нещо особено – поясни Полън. – По същество тя е просто една идея, че по-скоро чувството е общото звено в живота, отколкото логиката или разумът. На практика нещата се свеждат до утвърждаването на една банална истина. Човек не може да каже какво си мислят бебетата и дали изобщо мислят, но е очевидно, че те се сърдят, плашат се или са доволни, когато са на няколко дни. Разбирате ли ме? Също като при животните. Можеш за секунда да различиш дали кучето се радва, дали котката е уплашена. Смисълът е в това, че ако се намираме в една и съща обстановка, техните емоционални реакции са същите като нашите.

– И? Какви са изводите ти? – запита Кейси.

– Още не зная. Засега мога да кажа само едно: чувствата са общовалидни. Да допуснем, че сме в състояние да изследваме обстойно всички

човешки тези, заедно с действията на някои животни, а после да ги приравним към видими емоции. Съществува голяма вероятност да открием тясна взаимовръзка помежду им. Възможно е емоцията „А“ винаги да е обуславяна от действието „Б“. После нека се опитаме да ги съпоставим с реакциите на животните, чиито емоции бихме могли да разгадаем с помощта на логиката. Както е при змиите или при омарите.

– Или при мухите – добави Кейси и нанесе яростен удар по едно от тези нахални насекоми, след което рязко очисти остатъците му от китката си, изпълнен с бесен възторг. – Продължавай, Джони. Аз ще доставям мухите, а ти ще ги изследваш. И току-виж сме утвърдили науката мухология, а също и усилията да ги направим щастливи, като отстраним тяхната невроза. В края на краищата искаме най-доброто за тези, които са най-много, нали така? А мухите са много повече от хората.

– Е, щом казваш.

– Я ми кажи, Полън, ти изобщо доведе ли докрай онази своя съдбоносна идея? Все пак ние всички знаем, че ти си блестящ кибернетичен ум, но лично аз не съм чел твоите статии. При толкова много начини за пилеене на времето, човек все нещо ще пропусне, нали ме разбираш?

– Каква идея? – запита Полън сковано.

– Хайде сега пък ти. Добре знаещ каква. Чувствата при животните и всякакви такива глупости. Ама че време беше. Тогава познавах истински луди хора. Сега срещам само идиоти.

– Така е, Полън – обади се Уинтърп. – Спомням си го много добре. През първата година от следдипломната си квалификация ти правеше някакви изследвания върху кучета и зайци. Спомням си, че дори се опита да работиш по мухите на Кейси.

– Нищо не стана – отвърна Полън. – Все пак стигнах до някои нови принципи на изчисления, така че не беше пълен провал.

Защо ли говореха за това?

Чувства! Какво право има който и да е да се набърква в чувствата? Думите са създадени, за да прикриват чувствата. Точно ужасът от грубата емоция с направил речта основна необходимост.

Полън разбра това. Неговите машини бяха проникнали през защитния екран на думите, за да изкарат на бял свят подсъзнанието. При момчето и момичето, сина и майката. По същия начин стана при котката и мишката или при змията и птицата. Данните се сипеха едновременно от двете области и бяха универсални във всяко едно отношение. Те запълваха и преливаха в съзнанието на Полън. Накрая той бе така затрупан от тях, че повече не можеше да понесе никакъв допир с истинския живот.

През последните няколко години Полън се бе старал да насочи мислите си в друга посока, но ето че сега дойдоха тези двамата, взеха да си пхчат човките в мозъка му и да го размътват.

– Много лошо – Кейси замахна несъзнателно пред носа си, за да прогони поредната муха. – Преди време смятах, че можеш да разбереш изключителни неща благодарение на мишките, да речем. Е, може би не чак изключителни, но не и толкова скучни в сравнение с резултатите от изследванията на нашите що-годе човешки същества. Мислех си, че...

Полън си спомняше какво мислеше тогава Кейси.

– Дяволите да го вземат това ДДТ. Ако питаш мен, мухите се хранят с него – избълва Кейси. – Смятам да взема дипломна работа по химия, а после да се захвана с насекомите. Така че давайте, помагайте. Лично аз ще изнамеря нещо, което със сигурност ще убива тези вредни насекоми.

Компанията се намираще в стаята на Кейси, където силно миришеше на препарат срещу насекоми.

– Един сгънат вестник винаги ще ги убива – присви недоверчиво рамене Полън.

Кейси забеляза несъществуваща пролука и веднага се обади:

– Как би обобщил първата година от своята работа, Полън? Нямам предвид научното тълкуване на данните, което всеки учен би направил, ако му стиска. Говоря за обобщение от рода на „пълен провал“.

– Това е твое обобщение – отговори Полън.

– Продължавай. На тебе ти бяха нужни повече кучета, отколкото на физиолозите, а аз се обзалагам, че на кучетата им пука по-малко за тия физиологични експерименти, отколкото за твоите. Поне аз бих се чувствал така.

– О-о-о, остави го на мира – викна Уинтърп. – Раздрънкал си се като осемдесет и седем клавишано пиано, разстроено открай докрай. Ама че си досаден!

Но с Кейси не биваше да се разговаря така. Той изведнъж се оживи, като старателно избягваше погледа на Уинтърп:

– Ще ви кажа на какво вероятно ще се натъкнете при животните, ако се вгледате внимателно в тях. На религия.

– Какви ги дрънкат, да го вземат мътните? – Уинтърп избухна. – Пълни глупости!

– Чакай, чакай, Уинтърп – усмихна се другият. – „Мътните“ е евфемизъм на „Дявол“, а ти не искаш да ругаеш, нали?

– Престани да ми четеш морал. И не богохулствай.

– Какво богохулство има тук? Защо бълхата да не възприема кучето като някакво божествено създание? То е източник на топлина, на храна – все чудесни неща за бълхата.

– Не искам да обсъждам това.

– А защо не? Ще ти е от полза. И за мравката можеш да кажеш, че мравоядът е по-висше създание от нея. В сравнение с нея той е прекалено голям, за да го проумее, прекалено силен е, за да си мечтае да му се възпротивят. Движи се сред мравките като необозрима, необяснима вихрушка, която им носи само разруха и смърт. Но от това светът на мравките не пропада. Те осъзнават, че разрухата е тяхното справедливо наказание за злото. А мравоядът дори и не подозира, че е божество. Или пет пари не дава за това.

– Зная, че приказваш само за да ме дразниш – Уинтърп бе пребледнял. – Мъчно ми става да те гледам как рискуваш душата си заради мимолетно забавление. Позволи ми да ти кажа нещо – гласът му потрепера, – позволи ми да ти го кажа съвсем сериозно. Мухите, които те измъчват, са твоето божие наказание в този живот. Билзебаб, като всички сили на злото, може и да си мисли, че върши зло, но в крайна сметка – всяко зло е за добро. Проклятието на Билзебаб тегне отгоре ти пак за твое добро. Може би то ще съумее да промени жизнения ти път в добра насока преди да е станало твърде късно.

След тези думи Уинтърп припряно напусна стаята.

– Нали ви казах, че Уинтърп вярва в съществуването на Билзебаб – изпроводи го с поглед Кейси. – Голяма смехория е, като си помисля какви вдъхващи уважение имена може да има суеверието – разсмя се той, но смехът му секна преждевременно.

В стаята имаше две мухи, които жужаха и се приближаваха (през уж отровните за тях пари) право към него.

Полън се надигна и излезе от стаята силно потиснат. За една година той бе научил малко, но все пак достатъчно, за да се смее вече все по-рядко. Само неговата апаратура би могла да направи достоверен анализ на емоциите в животитинския свят. А що се отнася до човешките емоции, тяхната същност му се разкриваше вече все по-ясно.

Не му се искаше да предугажда дивите желания на някой убиец в ситуация, която други виждаха само като безобидна караница.

– Слушай, спомни си хубаво, ти наистина направи експерименти с някои от моите мухи, както казва Уинтърп – обади се неочаквано Кейси. – Какво ще кажеш за това?

– Така ли? Минаха двайсет години, едва ли ще мога да си спомня

нещо – измърмори Полън.

– А трябва – намеси се Уинтърп. – Нали бяхме в твоята лаборатория и ти се оплакваше, че мухите на Кейси го следват дори и там. Той ти предложи да ги изследваш и ти го направи. Записва техните движения и жужене, трептенето на крилата им повече от половин час. Поигра си с около дузина мухи.

Полън не пророни и дума, само присви рамене.

– Е, в крайна сметка няма значение – каза Кейси. – Хубаво, че се видяхме, старче.

Но Полън възприе сърдечното му ръкостискане, потупването по рамото и широката му усмивка по-скоро като израз на болезнено отвращение към неговия „успех“.

– Обаждай ми се понякога.

Думите на Полън прозвучаха кухо. Те не означаваха нищо. Кейси го знаеше, както го знаеше и самият Полън. А и всички останали. Но думите бяха предназначени за да прикриват чувствата, а когато те изчезваха, човечеството неизменно се връщаше към преструвката.

– Това ми напомни доброто старо време, Полън – ръкостискането на Уинтърп бе малко по-нежно. – Ако някога дойдеш в Синсинати, защо не минеш към къщи? Винаги ще си добре дошъл.

Полън осъзнаваше, че от Уинтърп лъха облекчение, докато той бе видимо потиснат. Явно уменията нямаха никакво значение и компанията посрещаше със задоволство неизменната несигурност на Уинтърп.

– Ще се отбия – промълви Полън. Това бе обичайната вежлива форма за отказ.

Наблюдава ги известно време, докато се разделят.

Уинтърп никога нямаше да разбере. Полън бе сигурен. Чудно му бе дали Кейси знае нещо. Най-големият майтап ще е, ако той не знае.

Разбира се, че той бе правил експерименти с всичките мухи на Кейси, не само веднъж, а много пъти. И винаги получаваше един и същ отговор! Винаги един и същ отговор, който не би могъл да публикува.

Полазиха го ледени тръпки, и докато се стареше да успокои разтрепераното си тяло, Полън видя една муха, останала в стаята. Тя се лута безцелно миг-два, а после се насочи стремително и благоговейно натам, накъдето се бе отправил преди малко Кейси.

Възможно ли бе Кейси да не знае? Възможно ли бе това да е по същество някакво изначално проклятие, за да не може той никога да проумее, че е Билзебаб?

Кейси! Богът на Мухите!

КРАЙ

© 1953 Айзък Азимов

Isaac Asimov
Flies, 1953

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1153>]